

Verslag bijeenkomst (Drink)waterbesparing Waternetwerk Veluwe

25 april 2023, Gemeentehuis te Ede

Aanwezig:

Provincies: Gelderland: Martien Bult, Igor Jellema Fortuin,
Utrecht: Casper Juijn
Waterschap: Emil Hartman, Peter Jan van Oene, Wietse Visser
Gemeenten: Rik Peters (Ede), Pieter Tjeerd Westra (Nijkerk)
Vitens: Mark de Vries, Erinke Siegersma
Manifest: Marieke Leentvaar (procestrekker Waternetwerk Veluwe)
Afmelding: Jan Jaap Van de Hoek (Putten) en Ingrid Wentink (Epe)

Aanleiding en scope:

Op de werkconferentie van het Manifest/Waternetwerk Veluwe december 2022 kwam als speerpunt (drink)waterbesparing naar boven. Er is een breed bestuurlijke en ambtelijk gevoelde urgentie om als Manifestpartners samen meer energie te zetten op (drink)waterbesparing: wat bedoelen we, wat doen we al en wat kan sneller/verstandiger. De kamerbrief Water- en Bodem Sturend draagt daar ook aan bij. Daarin staat 25% drinkwaterbesparing als ambitie genoemd zowel voor huishoudens als bedrijven.

Centraal in deze sessie staat waterbesparing in het algemeen en drinkwater in het bijzonder met focus op de hele Veluwe. We gaan niet in op waterbesparing in de agrarische sector.

Doel en gewenst resultaat:

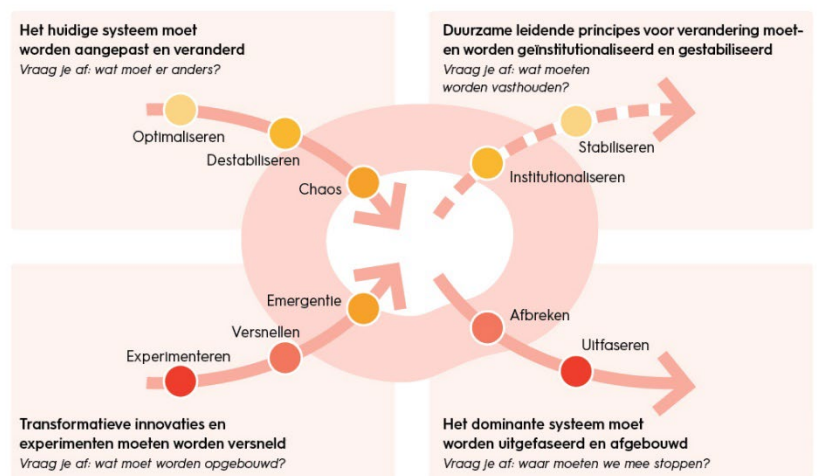
- Uitwisseling over samenwerken aan (drink)waterbesparing, reflectie op het vraagstuk vanuit een watertransitiebril;
- Antwoord op de vraag: Hoe kunnen we in onze Manifestregio en specifiek voor de Veluwe (drink)waterbesparing versnellen/verdiepen? Wat is ons ambtelijke advies c.q. oproep? Wat zijn vervolgacties? En hoe en waar/bij wie kunnen we dat agenderen?

Vooraf

1. We zijn in transitie

Ontwikkelingen plaats in de x-curve van transitie (zie plaatje) met een aantal relevante vragen om ons en elkaar regelmatig te stellen.

De watertransitie betreft omdenken en -doen: van de veronderstelling dat er altijd voldoende en schoon (drink)water is, naar: er is soms niet genoeg (schoon, drink-) water, overall, voor alle vraag/functies) en we moeten vaker gaan afwegen waar we het (beperkte) beschikbare water voor benutten.

2. *Wat allemaal kan is bekend*

Zie (o.a.) [Rapport Verkenning bewust en zuinig drinkwaterverbruik van Arcadis en Berenschot](#), (oktober 2022) waarin effectieve maatregelen en het instrumentarium voor alle overheden en spelers helder zijn beschreven. Handig voor ons gesprek: onderscheid naar drie sturingssporen: techniek, gedragsverandering en regulering. Een mix is noodzakelijk. In de tabel op blz 53 staan een aantal “besparingspakketten” van licht tot zwaar regulerend.

Opbrengst

1. *Warming-up - de waarde van drinkwater*

In het voorstelrondje delen we boeiende persoonlijke anekdotes rondom inzichten over de waarde drinkwater. Dat waren veel buitenlandse ervaringen. Zo ging het over de prijs van water (€7,5 /m³ in Plombières; tegenover €0,85/m³ in NL), het gewicht van water op onze schouders tijdens fiets- en wandelvakanties, de wisselende smaak van drinkwater (Veluws water is lekkerder dan Zwols), over de vraag of het water uit een eigen put naast (bespoten) wijnvelden wel veilig was, over leven op sterk gerantsoeneerd water (1 beker/dag), over de signaal functie van de geur van water (chloorlucht is voor sommigen een teken van drinkbaarheid (buitenlanders die ons water niet wilden drinken). En symbolisch: water uit de kraan is een directe verbinding met de Veluwe. Ook constateerden we dat het heel afhankelijk is van waar je woont. Water is zichtbaar en ook vaak onzichtbaar zoals op de Veluwe.

Drinkwater is dus naast een levensbehoefte, volksgezondheid en economie, ook een persoonlijke, fysieke en zintuigelijke beleving. In hoeverre benutten we dat aspect van de waarde van water in communicatie, beleid?

2. *Inventarisatie: wat loopt er al?*

We hebben geïnventariseerd wie waar mee bezig is rondom (drink)waterbesparing (zie bijlage). Dat is veel en diffuus, ontwikkelingen buitelen over elkaar heen (acties op diverse schaalniveau's). Voor de beeldvorming:

- Communicatie-bewustwording groot publiek (zoals Wijs met Water van Vitens samen met provincies en waterschap);
- Enkele praktijkpilots watervriendelijk bouwen (wel buiten regio VV, zoals Silvolde);
- Beïnvloeding en advisering landelijke ontwikkelingen en regelgeving (Bouwbesluit) via Unie en IPO, Vewin, actie Klimaatop 2022, etc, Er is recent in IPO verband een Top 10 besparingsmaatregelen/instrumentarium in kaart gebracht.
- Gemeenten zoeken nog naar hun rol, nemen waterbesparing wel op in Waterplannen/GRP's, en informeren hun bewoners;
- Vitens onderzoekt de inzet van een prijsinstrument (inclusief pilot).
- Technische opties (maar nog niet veel toegepast), zoals slimme watermeters (analoog en digitaal), upshowers
- Gedragsverandering: experimenten WUR en Vitens stopknop, basisonderwijs – stickers (Waterschap).
- Waterkoplopers industrie Gelderland – netwerk van aantal grote industrieën/bedrijven die bezig zijn met waterbesparing.

- Bedrijven stimuleren tot bewustwording via waterscans (Vitens), waterbedrijfsplannen (vergunning). Stimuleringsregeling Waterschap (net open, nu ook voor individuele aanvragers, ook voor drinkwater, grijswater etc).
- Grenzen stellen. Vitens zegt nu soms nee tegen nieuwe aanvragen van bedrijven. Dat is nieuw voor Vitens én bedrijven. Dit heeft oa als effect dat bedrijven wakker worden en ook een ongewenst effect ("waterbed" – zoeken alternatieve bronnen zelf grondwater gaan oppompen). Ontwikkeling grondwateronttrekkingenplafond (WBS- Rijn Oost).
- Circulariteit – fysieke projecten: Waterrotonde Eerbeek (industriekring van het grondwater af- circulariteit), prille term Waterwasserette (grootschalig oppompen en infiltreren).
- Geagendeerd in de DPRA regio's.
- Circulariteit: Nieuwegein pilot.
- Studenten inzetten voor onderzoek en inventarisaties (Waterschap naar regenwaterafkoppeling); Gelderland: onderzoek naar mogelijke rol provincie.

3. Analyse – met transitiebril - wat valt op?

We zitten links-midden in de x-curve van transitities:

- Acties van diverse partners zijn wat onsamenvattend.
- Bewustwording in onze professionele omgeving en bij actieve bewoners en voorlopende bedrijven neemt toe, maar nog niet bij een grote groep.
- Er wordt veel gepraat over – maar er is weinig concrete actie, of geen zicht op de impact (bv impact van gedragsverandering).
- De aandacht voor de doelgroep bedrijven lijkt groter dan voor huishoudens.
- Als je kijkt naar 3 sporen om waterbesparing te sturen: Er is veel aandacht voor techniek en een lopende zoektocht in het regulerend instrumentarium. Er is weinig inzet gericht op echte gedragsverandering en weten/meten van de impact daarvan.
- Gemis van een perspectief/beloning voor bespaarders, zeker bij huishoudens (hoe maken we waterbesparen ook leuk?).
- Gemis van een strategische afweging tussen interventies op individueel niveau of collectief nodig, en wat wenselijk en effectief is vanuit MKBA.

4. Doorkijk – wat kunnen we samen (meer, anders) oppakken?

Constatering: als Manifestpartners doorgaan met opbouwen: meer pilots, meer verbinden en verder opschalen. Concreet is in deze sessie benoemd:

- In 3-4 gemeenten (wijk)pilots watervriendelijk bouwen opzetten.
We hebben pilots nodig die concreet en dichtbij zijn. Dit zijn pilots gericht op nieuwbouw, gezamenlijke actie van gemeenten, Vitens, waterschap en provincies. Opties: gemeente Putten (had dit al gemeld voorafgaand aan deze sessie), Ede heeft interesse, (mogelijk Apeldoorn).
Waterschap VV (Wietse, Emil) en Vitens (Mark) nemen voortouw om dit verder te verkennen met partners.
- Gezamenlijke pilot gedragsverandering in een bestaande wijk(en) opzetten.
Een "10% besparingschallenge" (a la Tegelwippen, "100 literwijken"). Daarbij willen we bestaande triggers benutten zoals serieus game Vitens, slimme meters, benutten RIVM onderzoek naar gedragsverandering. Aansluiting zoeken bij Utrecht – toekomstbestendige wijken.
Actie Waternetwerk (Marieke): opzet maken + Veluwe gemeenten zoeken.
- In elk vakantiepark 1 voorbeeld woning met een terugwindouche.

Actie: PM Vitale vakantieparken?. Marieke

- d. Een geoptimaliseerde/afgestemde campagne (deze zomer) op de boodschap (bewust gebruik, minderen) en hoe dan: techniek + gedrag.

Vitens heeft een toolbox (voorbeeldteksten, beeldmateriaal, etc) klaarstaan. De communicatievorm en context kunnen overheden en Vitens zelf bepalen. En bv. koppelen aan duurzaamheid en klimaatadaptatie (tegels eruit, regentonnen, etc).

Actie: Kernteam Manifest (Marieke). Actie Mark: delen info.

- e. Gemeenten kunnen in de afspraken met woningcorporaties 10% drinkwaterbesparing (o.a. benutten provinciale traject) agenderen.

Actie: gemeenten. Via werkregio's gaan agenderen (actie Marieke)

Aanvullend zijn – in de x-curve van transitie- benoemd.

- Ombouw- lijn: Idee om een verkenning te gaan doen naar het instellen van een provinciale heffing i.p.v. (het lastige traject) prijsdifferentiatie. Maar de vraag is of dat kan en mag.
- Afbouw-lijn: Waar moeten we gericht afscheid van gaan nemen? De vraag al stellen is nu belangrijker dan het antwoord. Bijvoorbeeld van de regendouche (hoe dan: bv een inlever- cq omruilactie), van de buitenkraan, van ligbad/badjes/tuinsproeien.

5. *Procesafspraken*

- Marieke organiseert een vervolgsessie dit najaar om voortgang en acties te bespreken.
- Op het breed bestuurlijk overleg in september Manifest VV agenderen we de uitkomst van dit overleg en voortgang/stappen.

Bijlage

Gedetailleerder overzicht en analyse (achteraf) van de inventarisatie van wat er loopt op (drink)waterbesparing

Wat	Wie	Aard – focus op			
		verkenning	Gedrag/inzicht	Regulering	Techniek
Verkenning slimme watermeters	Vitens	X	X		X
Onderzoek inzet prijsinstrument (inclusief pilot)	Vitens	X			
Experiment gebruik stopknop (ipv 6 en 3 liter)	WUR, Vitens		X		
RWZI's circulair, infiltreren	Gemeenten, waterschap				X
Stimuleringsregeling waterschap VV stedelijk water	Waterschap		X		x
Idee: mogelijkheid win-win terugdringen grondwateronttrekkingen bedrijven in/nabij zoekgebied wingebieden Vitens	provincie				
Grondwateronttrekkingen plafond (Kamerbrief WBS)	Rijk/Rijn Oost/ws en provincies	X			
Afwegingskader laagwaardig gebruik bedrijven	Vitens		X		x
Monitoring verbruik door bedrijven zelf, beperkt	bedrijven		X		
Verkenning brongerichte aanpak MKB	Vitens	X	X		
Waterscan (vrijblijvend aanbod aan bedrijven via derden)	Vitens		X		
Waterprofielen industrie	?		X		
Waterrotonde Eerbeek (afbouwen grondwateronttrekkingen naar circulaire papierindustrie)	Bedrijven				X
Reguliere klantgesprekken met grootzakelijke klanten en nieuwe klanten	Vitens		X		
Toetsingkader grootzakelijke klanten op noodzaak drinkwaterkwaliteit	Vitens	x			
Top 10 besparingsinterventies opgesteld; is verwerkt in beleidsnota drinkwater	Provincies/IPO	X			
Participatie in pilot Silvolde	Vitens en gemeente, woningcorporatie		X		x
Wens 9 pilots watervriendelijk bouwen	Waterschap	x			
Wens pilots ondersteunen om ervaring in technieken op te doen en verder uit te rollen.	Vitens	x			
Landelijke maatlat KA bouwen	Allen	X			x
Bouwconvenant Utrecht, ontwikkeling in Gelderland (lieft wel met drinkwaterbesparing)	Ketenpartners, allen	X (gld)	x		x
Samenwerking met waterschap en Vitens opzetten	Gemeente Ede (motie)				
Rol als aandeelhouders drinkwaterbedrijf	Gemeenten, provincies				
Gemeentelijk programma water	Gemeenten		x	x	x
Agenderen in DPRA-werkregio's	Allen	x			
Bijeenkomst over water met Vitens voor de gemeenteraad Nijkerk nav "rode" gebieden	Gemeente en Vitens	x			
Zoeken naar rol gemeente	Oa Ede	x			
Waterkoplopers Industrie Gelderland en Overijssel	Oa waterschap, provincie		x		x
Duurzame huizen en tuinenroute (website) met goede voorbeelden	Allen		x		x

Watercircuitair Nieuwegein Water Circulair Nieuwegein - KWR (kwrwater.nl)	Provincie Utrecht				x
Basisschool initiatief "stickers" toiletbezoek	Waterschap		x		
Zoeken/aanwijzen pilotlocatie gemeente Ede Nieuwbouw	Ede	x			x
Bewustwordingscampagnes	Vitens, gemeenten		x		x
Klimaatkamer Nijkerk Advisering inwoners door regenwateradviseurs	Nijkerk		x		x
Beleidsadvisering ivm rijksnota Drinkwater (I&W)	Provincies	X	X?	x	X?
Communicatie richting inwoners	Gemeente Ede bv		x		X
Onderzoek RIVM Matthijs Ambouw pHd gedragsverandering	RIVM	X	X		
Agenderen en haakjes met diverse speerpunten in het Regionaal Adaptatie Plan/Waternetwerk Veluwe; uitbreiden klimaatadaptief bouwafspraken	Manifest	X	x		X
WUR student Hemelwaterbenutting	Waterschap	X			x
Student inzetten op brede verkenning naar de mogelijke rol van de provincie	Provincie Gelderland	X		x	
Lobby Bouwbesluit – 2 ^e kamer (klimaattop Manifest in 2022)	Manifestpartners			X	
Lobby I&W Drinkwater beprijzing is gecondenseerd in de beleidsnota drinkwater en het daaraan verbonden uitvoeringsprogramma .	IPO	X		x	
Onderzoek voor en nadelen aanpassen Bouwbesluit	BZK	X		x	